

Anayasa Mahkemesi Rekabet Kurulu'nun Hakim Kararı Olmaksızın Yerinde İnceleme Yapmasının Konut Dokunulmazlığı Hakkını İhlal Ettiğine Karar Verdi

Rekabet Kurulu, Otomotiv Distribütörleri Derneği ve Otomotiv Sanayi Derneği üyesi müteşebbislerin dernek çatısı altında geleceğe ilişkin fiyat, üretim, satış konularında bilgi ve tahmin paylaşımı suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un ("4054 sayılı Kanun") rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlara ilişkin 4. maddesinin ihlal edilip edilmediği hususunda yaptığı ön araştırma neticesinde açılan soruşturma sonucunda 18/4/2011 tarihli kararı ile aralarında Ford Otomotiv Sanayi Anonim Şirketi'nin de bulunduğu ilgili müteşebbüsler hakkında idari para cezası uygulanmasına karar vermişti.

İdari para cezasının iptali ile idari para cezasının dayanağı olan ilgili yönetmeliğin iptali istemiyle açılan dava sonucunda davanın reddine karar verilmiş ve temyiz incelemesi neticesinde de karar onanarak kanun yollarının tüketilmesi üzerine Ford Otomotiv Sanayi Anonim Şirketi, işyerinde incelemenin kanuna aykırı olması nedeniyle konut dokunulmazlığı hakkının, rekabeti kısıtlayıcı davranışlarda bulunduğu gerekçesiyle idari para cezası uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının, cezanın miktarının tayininde diğer müteşebbislerin ihracat ciroları dikkate alınmadığı halde kendi ihracat cirolarının da hesaba katılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının, aynı fiilin ikinci kez soruşturulması nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, yargılama devam ederken yürürlüğe giren kanunla karar düzeltme aşamasının kaldırılması nedeniyle de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi 20.06.2023 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 23.03.2023 tarihli kararı ile, başvuruçunun işyerinde yapılan incelemenin kanuna aykırı olması nedeniyle konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine ve başvuru hakkında ikinci ön araştırma sürecinin başlatıldığı tarih ile idari yargı sürecinin kesinleştiği tarih arasında geçen 9 yıl 10 ay 26 günlük sürenin makul olmadığı sonucuna vararak adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Bilindiği üzere 4054 sayılı Kanun'un 15. Maddesi ile Kurul'a 4054 sayılı Kanun'un kendisine verdiği görevleri yerine getirirken gerekli gördüğü hallerde yerinde inceleme yetkisi tanınmıştır.

Yerinde inceleme, rekabet otoritelerinin, ilgili teşebbüsün defterlerini, fiziki ve elektronik ortam ile bilişim sistemlerinde tutulan her türlü verilerini ve belgelerini incelemek, bunların kopyalarını ve fiziki örneklerini almak, belirli konularda yazılı veya sözlü açıklama istemek,

teşebbüslerin her türlü mal varlığına ilişkin mahallinde incelemeler yapmak suretiyle rekabet ihlallerinin tespiti amacıyla en önemli delil elde etme araçlarından biridir. Yerinde inceleme süreci, yasalara uygunluk, adil uygulama ve hukuki teminatlar gibi konuların dikkate alınması gereken oldukça önemli bir süreçtir.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmede, teşebbüslerin yönetim işlerinin yürütüldüğü kısımlar ile çalışma odaları gibi herkesin serbestçe giremediği alanların konut sayılacağı, dolayısıyla şirket yetkililerinin bilgisayarlarından belge temin edildiği hususu da gözetildiğinde başvuru konusunun işyerinde yapılan incelemenin konut dokunulmazlığı hakkına müdahale teşkil ettiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 21/1 maddesindeki, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça kimsenin konutuna girilemeyeceği, konutunda arama yapılamayacağı, buradaki eşyaya el konulamayacağı ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise doğrudan hakim kararı yerine kanunla yetkili kılınmış mercinin yazılı emrinin yeterli görülebileceğine ilişkin düzenleme uyarınca, 4054 sayılı Kanun'un 15. maddesinde yerinde incelemenin Kurul kararıyla yapılabileceğine dair düzenlemede yerinde incelemenin Kurul'un emriyle yapılmasının gecikmesinde sakınca bulunan hallerle sınırlı kılınmamasının Anayasa'nın 21. maddesine uygun olmadığı kanaatine vararak konut dokunulmazlığının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Avrupa Komisyonu'nun ("Komisyon") konu ile ilgili düzenlemelerine bakıldığında, Avrupa Komisyonu'nun 16.12.2002 tarih ve 1/2003 sayılı Tüzük'ün 20. maddesinde, 4054 sayılı Kanun'daki düzenlemeler ile paralel nitelikte Komisyon'a teşebbüslerin işyerlerinde yerinde inceleme yetkisi verilmiş ve Komisyon tarafından yetkilendirilen görevlilerin, teşebbüsün incelemeye karşı çıkması durumunda, ilgili üye devletin, gerektiğinde polis veya benzeri bir yaptırım yetkisine sahip bir makamın desteği ile denetimlerini gerçekleştirmelerine olanak sağlamak için gerekli yardımı sağlayacağı düzenlenmiştir. Böyle bir durumda üye devletin ulusal kanunlarına göre söz konusu yardımın sağlanması için bir yargı makamının iznine ihtiyaç duyulması durumunda bu iznin talep edileceği düzenlenmiştir. 1/2003 sayılı Tüzük'ün 21. Maddesinde ise ciddi bir ihlal şüphesini kanıtlamakla ilgili olabilecek, soruşturma konusuyla ilgili belgelerin veya diğer kayıtların teşebbüsün işyeri dışında başka herhangi bir yerde tutulduğuna dair makul bir şüphenin varlığı durumunda, ilgili teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin yöneticilerinin, müdürlerinin ve diğer personelinin evleri de dahil olmak üzere arazi ve ulaşım araçları gibi ticari olmayan diğer yerlerde inceleme yapılması da mümkün kılınmış olmakla birlikte, bu yönde alınan bir kararın, ilgili üye devletin ulusal yargı makamının ön izni olmadan icra edilemeyeceği düzenlenmiştir. İşyerleri dışında yapılan yerinde incelemeler bakımından temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması kapsamında Komisyon böyle bir yerinde inceleme için ilgili üye devletin yargı makamının

iznini gerekli kılmıştır. Karara konu yerinde incelemenin ise teşebbüsün işyerinde gerçekleştirildiğini belirtmek gerekir.

Anayasa Mahkemesi'nin kararına katılmayan 2 üyenin karşı oy gerekçesinde, başvurucuya ait işyerinde "yerinde inceleme" yapıldığı, arama veya el koymanın söz konusu olmadığı, 4054 sayılı Kanun'un verdiği ve başvurucunun da hukuki olarak önceden bildiği yetkiye dayalı olarak incelemede bulunulduğu ve başvurucunun da yerinde yapılan inceleme sırasında bir itirazının olmadığı belirtilerek, bu durumun konut dokunulmazlığını ihlal şeklinde değerlendirilemeyeceği, 4054 sayılı Kanun'daki amaçlar doğrultusunda incelemenin yapıldığı ve bu yönüyle meşru bir amacın bulunduğu, yapılan incelemenin başvurucunun bilgisi dahilinde ve başvurucu tarafından teslim edilen bilgi ve belgeler üzerinde yapıldığı, başvurunun inceleme işlemi aşan bir faaliyette bulunulduğu iddiasının olmadığı, bu haliyle ölçülü bir müdahale olduğu değerlendirilerek ihlal oluşmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Önümüzdeki günlerde çokça tartışılacak olan Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı üzerine, yasama organının ilgili kanun hükmünde yeni bir düzenlemeye gidip gitmeyeceği şimdiden merak konusu haline gelmiştir ve kararın bundan sonraki yerinde incelemelere etkisi olacağı şüphesizdir.